

**Львівський національний університет імені Івана Франка
Історичний факультет**

**СТРАТЕГІЯ
розвитку кафедри давньої історії України та
спеціальних галузей історичної науки
на 2025-2030 рр. претендента на посаду завідувача кафедри
доцента Целуйка Олександра Петровича**

Львів 2025

СТРАТЕГІЯ
розвитку кафедри давньої історії України та
спеціальних галузей історичної науки в 2025-
2030 рр. претендента на посаду
завідувача кафедри доцента Целуйка Олександра Петровича

Кафедра була створена у 1995 р. як кафедра давньої історії України та спеціальних історичних дисциплін (у подальшому назва кафедри змінювалася). Однак традиції викладання давньої історії України та спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін у Львівському університеті мають столітні традиції: перша кафедра згаданих дисциплін функціонувала ще з 1784 р., викладання давньої історії України велося по окремій кафедрі з кінця ХІХ ст. (очільник – проф. Михайло Грушевський). У середині – другій половині ХХ ст. на кафедрі історії України у Львівському університеті працювали такі відомі дослідники як акад. Іван Крип'якевич та проф. Ярослав Кісь. Наявність у місті відповідних наукових кадрів, чудова джерельна база, що уможлиблює проведення відповідних досліджень, стали передумовами для створення окремого науково-навчального підрозділу, покликаного забезпечити дослідження та викладання середньовічної та ранньомодерної історії України, архівознавства, музеології, окремих спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. Серед відомих вчених, котрі працювали і працюють на кафедрі впродовж останніх трьох десятиріч, назвемо проф. Я. Дашкевича, проф. О. Мацюка, проф. М. Капралю, проф. Р. Шуста, проф. А. Заяця.

Кадрове забезпечення науково-педагогічної та науково-дослідницької роботи

На кафедрі впродовж 2024/ 2025 р. працювало 9 осіб (2 професори, 7 доцентів), що є визнаними фахівцями у своїх галузях знань, висококваліфікованими дослідниками середньовічної та ранньомодерної історії України, спеціальних галузей історичної науки.

Викладачами кафедри є:

- 1) Проф. А. Заяць.
- 2) Проф. Р. Шуст.
- 3) Доц. С. Білостоцький.
- 4) Доц. О. Вінниченко.
- 5) Доц. Ю. Гудима (сумісник)
- 6) Доц. О. Дудяк (з 2022 р. – у лавах ЗСУ).
- 7) Доц. О. Дух.
- 8) Доц. О. Щодра.
- 9) Доц. О. Целуйко.

До навчально-допоміжного персоналу кафедри входить одна особа - лаборант Н. Сидорко (вища освіта). Кадровий потенціал кафедри дозволяє реалізовувати поставлені перед нею наукові та навчальні завдання впродовж 2025-2030 рр. Серед цих завдань першочерговими є активна участь у реалізації

та вдосконаленні діючих освітньо-професійних програм підготовки бакалавра («Історія та археологія», «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)», «Організація музейного простору. Екскурсознавство»), магістра («Історія та археологія», «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)») та освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії, та підготовка до відкриття нових програм бакалаврського та магістерського рівня (зокрема, програми магістерського рівня за спеціальністю «Культурологія та музеєзнавство»). Кафедрі очікує підготовка нових нормативних та вибіркових навчальних дисциплін, атестація електронних курсів та постійне вдосконалення наповнення уже «класичних» предметів, викладання яких повинно здійснюватись з постійною увагою до викликів навчального процесу, цілей освітніх програм та з огляду на вимоги та перспективи їхньої акредитації. Не останню роль тут відіграватиме і збереження та посилення відповідного кадрового забезпечення освітнього процесу.

На даний час викладачі кафедри здійснюють наукове керівництво трьома аспірантами (М. Знак, науковий керівник доц. О. Вінниченко; Я. Баштевич, керівник доц. А. Заяць) та одним докторантом (В. Кіцелюк, науковий консультант проф. А. Заяць).

Серед завдань кафедри на наступний період бачимо:

- а) сприяння роботі над підготовкою докторських дисертацій працівниками кафедри;
- б) подальше підвищення кваліфікації викладачів кафедри шляхом їхньої участі у проваджуваних університетом курсів, стажування у провідних університетах та наукових інституціях в Україні та за кордоном;
- в) залучення нових наукових сил, зокрема підготованих через докторантуру та аспірантуру;
- г) залучення (за можливості) до викладання в університеті як сумісників окремих викладачів та науковців із закладів вищої освіти та АН України.
- д) встановлення ефективного контролю та активізація роботи з аспірантами та докторантами кафедри з метою вчасного подання ними до захисту дисертаційних досліджень.

I. Навчально-методична робота.

Викладачі кафедри давньої історії України та спеціальних галузей історичної науки забезпечують викладання низки нормативних дисциплін та дисциплін вільного вибору на історичному факультеті та на факультеті педагогічної освіти, зокрема:

нормативні дисципліни на історичному факультеті, які забезпечують викладачі кафедри:

- Давня історія України (доц. О. Щодра)
- Історія України пізнього середньовіччя та раннього модерного часу (доц. О. Вінниченко, проф. Р. Шуст)

- Історія України XVII–XVIII ст. (проф. А. Заяць)
- Спеціальні історичні дисципліни (доц. О. Целуйко)
- Основи джерелознавства (доц. О. Вінниченко)
- Історія конституціоналізму в Україні (доц. С. Білостоцький)
- Основи музеології й архівознавства (доц. О. Дудяк, доц. О. Целуйко).
- Ораторське мистецтво (доц. С. Білостоцький).

Нормативна дисципліна на факультеті педагогічної освіти:
Історія України (доц. О. Дух, доц. О. Целуйко).

**Дисципліни вільного вибору на історичному факультеті, які
забезпечуються викладачами кафедри:**

- Історія світових релігій (доц. О. Дух)
- Києвохристиянська традиція в середньовічну та ранньомодерну епохи (доц. О. Дух)
- Історична географія України: стародавні часи і епоха середньовіччя (доц. О. Щодра)
- Міф як феномен пізнання і фальсифікації історії України (доц. О. Щодра)
- Слов'яни і Русь на політичній карті середньовічної Європи: від ранніх держав до формування імперії русів (доц. О. Щодра)
- Українське суспільство в домодерний і ранньомодерний періоди: особливості соціально-економічних і етнічних процесів (проф. А. Заяць)
- Міста й міське населення України: суспільна сфера й повсякденне життя (проф. А. Заяць)
- Урбанізаційні процеси і становлення ранньомодерної України (проф. А. Заяць)
- Європейські грошові системи: від давнини до сучасності (проф. Р. Шуст)
- Грошові системи і грошовий обіг на українських землях від давніх часів до сьогодення (проф. Р. Шуст)
- Українські еліти X - XVIII ст.: мова, релігія, ідентичність (проф. Р. Шуст)
- Кримінальна злочинність у повсякденному житті українських земель XVI–XVIII ст.: мікроісторія й інтерпретація джерел (доц. О. Вінниченко)
- Парламентські виборчі та публічнополітичні практики на українських землях Речі Посполитої: становлення українського парламентаризму (доц. О. Вінниченко)
- Історія правової культури в Україні (доц. С. Білостоцький).
- Соціальна і політична історія Львова: події, персоналії, інтерпретації (доц. С. Білостоцький)
- Музеї й архіви Львова (доц. О. Дудяк, доц. Ю. Гудима)
- Провідні музеї та архіви світу (доц. О. Дудяк, доц. Ю. Гудима)
- Пам'яткознавство та основи експертизи (доц. Ю. Гудима).
- Генеалогія (доц. О. Целуйко)

З часу запровадження у Львівському університеті загальноуніверситетських дисциплін вільного вибору, викладачі кафедри активно включилися у їх підготовку та запропонували студентам для обрання низку з них. Незмінною популярністю користується львовознавчий курс доц. С. Білостоцького. **Цього** та на **наступний навчальний рік** студентами було обрано такі загальноуніверситетські ДВВ, що забезпечується кафедрою:

- ❖ Історія Львова (доц. С. Білостоцький).
- ❖ Королівські династії Європи (доц. О. Целуйко)
- ❖ Злочинці, жертви та девіації: кримінальний світ ранньомодерної України (доц. О. Вінниченко)

Курси кафедри забезпеченні необхідною навчально-методичною літературою, у тому числі навчальними посібниками (зокрема, О. Щодри з історичної географії, Р. Шуста з нумізматики, О. Целуйка з генеалогії) та довідковими виданнями, практикумами. Необхідні навчальні матеріали розміщені на веб-сторінці кафедри.

Однак подальший розвиток вищої освіти в Україні, цифровізація світового освітнього простору, посилення конкуренції з іншими вищими навчальними закладами в Україні та закордоном вимагають переосмислення як методів, так і форм роботи зі студентами, застосування новітніх технологій у викладанні та навчанні, ширше використання можливостей цифрової освіти тощо. У зв'язку з цим передбачається:

- покращити цифрову грамотність викладачів кафедри шляхом залучення їх до занять на відповідних курсах, що проводяться в університеті та інших наукових і навчальних установах;
- переглянути перелік нормативних курсів та курсів на вибір студентів у відповідності до запроваджених нових стандартів освіти за відповідними спеціальностями, пропонуючи при цьому ширшу можливість форм засвоєння та перевірки знань студентів;
- удосконалити програми існуючих курсів, у тому числі із запровадженням новітніх цифрових методик навчання;
- переглянути та запропонувати перелік дисциплін до вибору студентів із врахуванням зацікавленень студентів та наукового потенціалу кафедри;
- залучати (за можливості) до викладання на факультеті викладачів інших навчальних та наукових інституцій, у тому числі збільшити число гостьових лекторів;
- сприяти систематичному науково-педагогічному стажуванню викладачів кафедри у провідних навчальних та наукових інституціях України та закордоном;
- ширше вивчати вітчизняний та світовий досвід удосконалення форм та методів викладання та навчання, регулярно обговорювати його на методичних засіданнях кафедри, провадити взаємовідвідування лекцій та семінарських (практичних) занять;
- вивчати потреби, що постають в останні роки при підготовці кваліфікованих кадрів у сфері освіти та музейної і архівної справи, вивчати

- досвід роботи інших навчальних і наукових інституцій Львова;
- перевидавати, а, за можливості, укласти нові навчальні посібники та методичні матеріали («Практикум з давньої історії України» доц. О. Щодри, посібник з генеалогії доц. О. Целуйка) для курсів кафедри;
 - регулярно оновлювати та розширювати перелік навчально-методичних матеріалів на сайті кафедри;
 - сприяти викладачам у створенні та атестації електронних курсів;
 - оновлювати існуючі програми практик (першочергово – музейно-архівної) студентів за відповідними освітніми програмами та розглянути можливість відновити проведення практик закордоном (зокрема, у співпраці з університетськими, музейними та архівними установами Республіки Польща);
 - сприяти подальшому впровадженню нової освітньо-професійної програми магістерського рівня за спеціальністю «Культурологія та музеєзнавство» як логічне продовження вже існуючої програми на бакалаврському рівні;
 - сприяти вдосконаленню та регулярному змістовому оновленню освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)», гарант програми – доц. О.П. Целуйко.

II. Наукова робота.

Науковий потенціал кафедри визначається задіяними на ній науковими силами: викладачами, аспірантами та докторантами. Працівниками кафедри в останні роки розробляється низка актуальних проблем вітчизняної історії та спеціальних галузей історичної науки. Зараз викладачі та аспіранти кафедри (разом із кафедрою історії середніх віків) ведуть наукову роботу у рамках виконання теми у межах робочого часу “Цивілізації середньовічної і ранньомодерної епох: державність, суспільство, культура” (номер державної реєстрації 0124U002169; термін виконання: 01.01.2024-31.12.2026; науковий керівник – проф. А. Заяць). Конкретна наукова тематика, котра розробляється викладачами кафедри, є наступною:

- Історія слов’ян, історія Київської держави, державність на українських землях (доц. О. Щодра);
- Історія міст та міського населення Волині ранньомодерного періоду (проф. А. Заяць);
- Питання українського парламентаризму та історії шляхти на українських землях у ранньомодерну добу (доц. О. Вінниченко);
- Історія грошей та грошового обігу (проф. Р. Шуст);
- Розвиток спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін в Україні (доц. О. Целуйко);
- Проблеми демографії українського населення першої половини ХХ ст. (доц. О. Дудяк);
- Історія церкви на українських землях (доц. О. Дух);
- Історія та діяльність правових інститутів на українських землях, історія Львова (доц. С. Білостоцький).

- Окремі питання історії західноукраїнських земель ранньомодерного часу, історія Львівського університету (доц. Ю. Гудима).

Результатом наукових напрацювань викладачів кафедри стала низка опублікованих одноосібних та колективних монографій, збірників документів, статей, опублікованих у індексованих (Scopus, Web of Science, Index Copernicus) та фахових виданнях, провідних українських та зарубіжних часописах.

У цьому році було відновлено діяльність науково-методичного семінару кафедри. До участі у ньому, окрім працівників кафедри, запрошуються всі бажаючі, особливо студентська молодь. На засіданнях семінару вже було заслухано та обговорено низку доповідей, які викликали жваву дискусію. Повідомлення про роботу згаданого семінару було розміщено на сайті кафедри.

Важливим напрямком наукової роботи будь-якої кафедри є сприяння та плекання наукової діяльності студентів, організація допомоги їм у підготовці перших наукових студій. Відмітимо у зв'язку з цим той факт, що восени 2024 р. студентка Анастасія Ковальська брала участь у роботі XXXIV геральдичної конференції, на котрій виступила з доповіддю «Ім'янаречення дітей в унійній парафії Успення Пресвятої Богородиці с. Гайворон Теплицького намісництва (1782 – 1792 рр.)» (науковий керівник – доц. О. Дух). Під керівництвом доц. С. Білостоцького було підготовано виступи студентів А. Федько, А. Олексина, Ю. Гоя на вітчизняних студентських наукових конференціях, матеріали яких з'явилися друком.

Серед завдань, які необхідно вирішити задля покращення наукової роботи кафедри, бачимо наступні:

- активізувати роботу працівників кафедри по підготовці та завершенню ними докторських дисертаційних досліджень;
- продовжити регулярне проведення науково-методичного семінару кафедри, до участі у роботі якого ширше залучати аспірантів (докторантів) та студентську молодь; розширити тематичне наповнення цього семінару шляхом огляду на його засіданнях актуальних питань джерелознавства та історіографії вітчизняної історії, новітніх цифрових засобів, що сприяють проведенню таких студій; запрошувати до виступу на означеному семінарі наукових працівників із інших вищих навчальних закладів та наукових інституцій міста та країни;
- домогтися збільшення числа публікацій працівників кафедри в індексованих виданнях та фахових часописах;
- підготувати окремий випуск «Вісника Львівського університету. Серія історична», присвяченого вивченню актуальних проблем середньовічної та ранньомодерної історії України;
- надалі розміщувати на сторінці кафедри публікації (або ж гіперпосилання на них) викладачів кафедри;
- активізувати роботу кафедри по підготовці наукових кадрів через

систему аспірантури (докторантури);

- активізувати співпрацю викладачів зі студентами кафедральної спеціалізації, сприяти підготовці їх виступів на студентських конференціях, участі у Всеукраїнських студентських конкурсах наукових робіт;
- забезпечити виконання працівниками кафедри наукових досліджень, що провадяться у рамках виконання теми у межах робочого часу.

III. Громадсько-виховна та популяризаційна робота.

Проведення громадської і виховної роботи – одне із важливих завдань працівників кафедри. З цієї метою провадиться низка заходів, пов'язаних із налагодженням викладачами кафедри дружньої ділової атмосфери на лекційних та семінарських заняттях, проведення виховної роботи на них, формування у студентської молоді почуття патріотизму. Викладачі кафедри є порадниками низки академічних груп. Доц. О. Дух активно співпрацює із волонтерськими організаціями.

Широку популяризаційну діяльність провадять викладачі кафедри проф. А. Заяць, доц. О. Щодра, О. Вінниченко, О. Дух. Вони неодноразово брали участь та виступали із лекціями на актуальну історичну тематику, у засобах масової інформації, на сторінках преси, інтернет-майданчиках. Зокрема, проф. А. Заяць та О. Щодра здобули перемогу в обласному конкурсі «Історія Української державності». Доц. О. Целуйко регулярно бере участь у навчальних та виховних заходах, що їх проводять під орудою Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти та Малої академії наук (МАН). Доц. О. Дух задіяний у низці інтердисциплінарних наукових та науково-популярних проєктів з дослідження історії греко-католицької церкви в Україні, співпрацює із краєзнавчими організаціями Перемишлянщини.

Заплановано:

- активізувати діяльність порадників академічних груп, регулярно заслуховувати звіти про їх роботу на засіданнях кафедри;
- брати активну участь у діяльності громадських організацій, популяризувати наукові знання шляхом проведення публічних лекцій, екскурсій, у засобах масової інформації тощо;
- налагодити співпрацю із профспілковою організацією факультету, брати активну участь у проваджуваних нею акціях;
- долучатися до профорієнтації роботи, що її провадить історичний факультет;
- долучатися до роботи у журі та оргкомітеті учнівських та студентських олімпіад, конкурсів наукових робіт, заходів МАН;
- налагодити співпрацю із громадськими організаціями, що діють у сфері освіти та музейництва, регіональними краєзнавчими музеями, надавати консультаційну допомогу їм у проведенні студій.

V. Матеріально-технічне забезпечення та умови праці.

Кафедра в основному забезпечена необхідною матеріально-технічною базою, що сприяє виконанню навчальної та наукової діяльності. На ній створено належні умови для роботи викладачів та навчально-допоміжного персоналу.

Передбачається підтримувати на кафедрі належні санітарні умови праці, регулярно (за можливості) оновлювати комп'ютерне обладнання. Бачимо потребу кафедри у придбанні для навчальних завдань ноутбука та інтерактивної панелі.

Кандидат історичних наук,
доцент

О. Целуйко

05 травня 2025 р.